

RUHE

Franz Schubert | Annelies Van Parys | Armando | Hans Sleutelaar

concept en regie JOSSE DE PAUW / muzikale leiding CHRISTOPH SIEBERT / tekstbewerking TOM JANSEN, JOSSE DE PAUW / scenografie HERMAN SORGeloos / beeld DAVID CLAERBOUT / spel JOSSE DE PAUW, TOM JANSEN, DIRK ROOFTHOOF, CARLY WIJS (2 acteurs per voorstelling) / muzikale uitvoering COLLEGIUM VOCALE GENT

Een productie van Muziektheater Transparant, in coproductie met het Kunstenfestivaldesarts en Zeeland Nazomerfestival

RUHE

De mens op zoek naar de samenhang / de samenhang moet vele obstakels overwinnen; vandaar waarschijnlijk dat hij als een beest tekeer gaat, wanneer hij de gevonden harmonie bedreigd weet door de chaos.

RUHE is een liedrecital dat brutaal onderbroken wordt door mensen die willen vertellen over hun vrijwillige dienstname bij de SS in 1940. Het zoeken naar harmonie was voor hen toentertijd, net als voor de zangers nu, het uitgangspunt en net als bij een koor met enige ambitie moest ook bij hen al wie vals zong eruit. Zij vragen om begrip daarvoor.

De Nederlandse kunstenaars Armando en Hans Sleutelaar voerden in de loop van de jaren zestig een aantal gesprekken met mensen die tijdens de tweede wereldoorlog deel uitmaakten van de SS. Zij tikten de bandjes uit, lieten de vragen weg en het resultaat is een aantal monologen van mensen die proberen te verduidelijken wat en hoe ze toen dachten en voelden en waarom hun leven die wending heeft genomen. Geen spijtoptanten, maar mensen die zich op geen enkele wijze kunnen ontdoen van hun verleden.

De zangers van Collegium Vocale en de twee acteurs (keuze uit Josse De Pauw, Tom Jansen, Dirk Roofthoof en Carly Wijs) hebben hun stoelen bezet wanneer het publiek binnenkomt en de nog vrije plaatsen inneemt. De toehoorders zitten tussen zangers en spelers. De voorstelling begint. Simpel aangrijpend.

Achtergrond

Voor zijn nieuwste productie *RUHE* gaat Josse De Pauw aan de slag met De SS'ers van Armando en Hans Sleutelaar, een boek met acht interviews met anonieme Nederlanders die tijdens WO II de kant van de Duitsers kozen. Hij maakte met deze teksten eerder de productie *SS* in Brugge in 2002. Dit keer wil hij het geheel anders aanpakken. Hij werkt voor *RUHE* opnieuw samen met onder andere zijn goede vriend en compagnon de route Tom Jansen.

Toen De SS'ers in 1967 verscheen, veroorzaakte het een storm van verontwaardiging vanwege het ontbreken van een moreel kader. Armando en Sleutelaar lieten acht 'onmensen' aan het woord, zo luidde de kritiek. Terwijl de geïnterviewden bij het lezen van het boek helemaal niet zo eendimensionaal slecht blijken te zijn, maar net heel menselijk.

De samenstellers, Armando en Hans Sleutelaar, schreven in hun voorwoord: "Er is in elk geval één overeenkomst tussen de vrijwilligers die vochten aan de goede kant en die aan de foute kant: zij hoopten dat hun land beter uit de oorlog zou komen dan toen het door die oorlog werd overrompeld. Hoe het de mensen van het verzet in en na de oorlog is vergaan, is algemeen bekend. Over de levens van de onmensen die hun bitterste vijanden waren, weet men niets... geen geschiedschrijver heeft het na de oorlog nodig geoordeeld een SS'er op te roepen als historische getuige."

Josse De Pauw: "Een van de redenen waarom we het stuk maken, en waarom het boek ons zo gepakt heeft, is dat het ontregelend werkt. Je begint te lezen vanuit de vaste overtuiging dat het fascisme mijlenver van je afstaat. Je wilt er niets mee te maken hebben. Maar dan blijkt dat die SS'ers eigenlijk heel gewone mensen waren met een denken dat voor een goed stuk spoort met je eigen denken."

Tom Jansen: "Dat doet je vragen stellen over je eigen functioneren, over in hoeverre je beslissingen pas achteraf kunt legitimeren."

Josse De Pauw: "Het is immers niet noodzakelijk je denken dat je handelen bepaalt. Dat is wat het personage van Tom op een bepaald moment ook zegt: 'Je kunt bijvoorbeeld overtuigd zijn dat Marx gelijk heeft, en toch geen haar op je hoofd hebben dat eraan denkt om bij de communistische partij te gaan.' Het moment dat je aansluit bij de SS kan heel irrationeel zijn. Je moet er bovendien rekening mee houden dat je overzicht achteraf gekleurd wordt door de uitkomst. Overwinnaars hebben helden in hun gelederen, verliezers alleen maar oorlogsmisdadigers."

Tom Jansen: "In feite bewegen we ons voortdurend in wat Kafka het gevecht tussen verleden en toekomst noemt."

*

RUHE is de eerste productie die Josse De Pauw maakt met Muziektheater Transparant. Voor Brugge 2002 maakten De Pauw en Jansen de voorstelling *SS*, met nagenoeg hetzelfde tekstmateriaal. De blijvende fascinatie voor dat materiaal is de drijfveer om met *RUHE* op zoek te gaan naar een heel andere, intiemere vorm.

Voor *RUHE* zocht Herman Sorgeloos een tweehonderdtal stoelen bij elkaar, waarop het publiek plaatsneemt tussen zangers en acteurs. Een dergelijke setting sluit aan bij het zoeken naar harmonie en samenhang: zangers, acteurs en publiek vormen een gemeenschap, waaruit individuen opstaan om hun stem te laten horen.

Van beeldend kunstenaar David Claerbout wordt het werk *Ruurlo*, *Bocurloscheweg*, 1910 geprojecteerd. Deze videomontage uit 1997 toont een typisch Nederlands landschap als een 'gestolde ansichtkaart', die bij

nader inzicht tot leven schijnt te komen. Het werk roept herinneringen op

aan de landschapsschilderkunst van een aantal Hollandse meesters, en past mooi bij het oeuvre van Armando en diens fascinatie voor de onverschilligheid / de betrokkenheid van de natuur.

Twaalf zangers van Collegium Vocale Gent zingen liederen van Franz Schubert en een nieuwe compositie van Annelies Van Parys. De ongenaakbare schoonheid van deze liederen steekt fel af tegen de ruwe taal en inhoud van de getuigenissen.

Niet de verontwaardiging, niet het verkondigen van een politiek standpunt, maar de intrigerende verwarring die het materiaal veroorzaakt, is de drijfveer om deze productie te maken. Mooi én pijnlijk. Want het is zoals Armando zegt: 'Schoonheid is niet plus'.

*

David Cornille / Josse De Pauw

De citaten van Josse De Pauw en Tom Jansen zijn afkomstig uit een interview van Sally De Kunst, "Schoonheid is niet plus", verschenen in De Morgen van 12 juni 2002.

Biografieën

Josse De Pauw (°1952) werkt als acteur, regisseur en auteur. Na zijn studies aan het Koninklijk Conservatorium in Brussel was hij een van de oprichters van de legendarische theatergroep Radeis, en later van Schaamte, de voorloper van het Kaaitheater. Zijn toneelstukken *Weg, Larf* en *Übung* waren internationale successen en werden meermaals bekroond. Ook zijn boeken *Werk* en *Nog*, verzamelingen van verhalen, anekdotes en theaterteksten, werden zeer enthousiast onthaald. Als filmacteur werkte hij o.m. samen met filmregisseur Dominique Deruddere voor *Wait until spring*, *Bandini* (1989), *Hombres Complicados* (1997) en *Iedereen beroemd* (2000), die genomineerd werd voor de Oscar voor beste buitenlandse film. Hij staat al meer dan 20 jaar op de scène, voornamelijk met eigen werk. Daarnaast was hij recent te zien in o.a. *Dood van een handelsreiziger* (Luk Perceval, 2005) en *Mefisto for ever* (Guy Cassiers, 2006). Van 2000 tot 2005 was Josse De Pauw artistiek leider van Het Net in Brugge, van 2005 tot 2006 van het Antwerpse Toneelhuis. Vandaag is hij opnieuw aan het werk als onafhankelijk theatermaker.

Annelies Van Parys (°1975) is een nieuwe componiste in residentie bij Muziektheater Transparant. Haar composities werden uitgevoerd door o.a. het Vlaams Radio Koor (*Lux*), Spectra ensemble (*Colours*), Lege Artis (*In Mortem Iacobi*), De Filharmonie (*Eerste Symfonie Carillon*), het Vlaams Radio Orkest (*Einklang*), het Goeyvaerts Consort (*Wasser*), Ictus (*Wasser*), Champ d'Action (*Ruins*, *L'esprit Mozart*) en Isabelle Moretti (*Stanza*). Haar compositie *Ruhe* werd gecreëerd door Collegium Vocale Gent in het kader van de gelijknamige productie van Josse De Pauw bij Transparant. Van Parys componeert dit seizoen werk voor koor dat in Stavanger in première gaat, en bereidt grotere projecten voor volgende seizoenen voor. www.anneliesvanparys.be

David Claerbout (°1969) studeerde in 1995 af in de schilderkunst aan het Nationaal Hoger Instituut voor Schone Kunsten, Antwerpen. Daarna legde hij zich vooral toe op fotografische installaties en videowerk. Zijn video-installaties laten vaak eenvoudige beelden zien waarin hij film en fotografie met elkaar verweeft. De belichting van de beelden bepalend is voor de sfeer. Met zijn 'stillevens' overstijgt deze Belgische kunstenaar ruimte, tijd en tastbare werkelijkheid en stelt hij de visuele weergave van die werkelijkheid in vraag.

In heel Europa en de Verenigde Staten is zijn werk te zien, zowel in solo- als groepstentoonstellingen. Vanaf oktober 2007 staat zijn werk Espace 315 in Centre Georges Pompidou (Parijs).

David Claerbout woont en werkt in Antwerpen en Berlijn.

Het Collegium Vocale Gent werd in 1970 opgericht op initiatief van Philippe Herreweghe. Als één van de eerste ensembles paste het de nieuwe inzichten inzake de uitvoering van barokmuziek toe op vocale muziek. Musici als Gustav Leonhardt, Ton Koopman en Nikolaus Harnoncourt toonden meteen belangstelling voor een intensieve samenwerking. Vanaf het midden van de jaren tachtig kreeg het ensemble internationale bekendheid. Het repertoire van Collegium Vocale Gent bevat zowel polyfone muziek uit de renaissance, klassieke en romantische oratoria als hedendaagse muziek. Barokmuziek, en meer specifiek het oeuvre van J.S.Bach en G.F.Händel, staat centraal op de concertkalender van het ensemble www.collegiumvocale.com

Muziektheater Transparant is een productiehuis dat de artistieke grenzen van opera- en muziektheater verkent. Oud en nieuw worden gelijktijdig geprogrammeerd en geconfronteerd. Transparant biedt residentie aan acht artiesten: Wim Henderickx, Jan Van Outryve, Eric Sleichim, Annelies Van Parys, Joachim Brackx, Wouter Van Looy, Caroline Petrick en Ramsey Nasr. Bijzondere aandacht gaat uit naar de werking met en voor jongeren, en het reizend stemmenproject Institute for Living Voice. Transparant kadert zijn werk in een internationaal perspectief. Het maakt reisvoorstellingen, die tot ver buiten de eigen landsgrenzen te zien zijn en werkt samen met heel wat internationale structuren en festivals zoals de Salzburger Festspiele, het KunstenfestivaldesArts, diverse Cultuursteden van Europa (Brugge, Salamanca, Lille, Stavanger 2008), Festival d'Avignon, Hollandfestival.
www.transparant.be

Pers over RUHE

“*Ruhe* is een voorstelling van een ongewone schoonheid. Simpel, helder en emotioneel.”
KNACK, 15.05.07

“De stemmen klinken krachtig en uitgepuurd, bevrijd van het keurslijf van het klassieke liedrecital. (...) Zo harmonisch als deze samenzang klinkt, zo kan het leven niet zijn.”
DE STANDAARD, 10.05.07

« Schoonheid en wreedheid kunnen naast elkaar bestaan. Wat de personages vertellen, doet ons lachen, terwijl we zouden moeten rillen. De encenering die van alle detail ontdaan is, geeft dit perfect weer. »
LE SOIR, 22.05.07

“Josse de Pauw gaat in deze uitgepuurde, artisanale voorstelling op zoek naar datgene wat ieder van ons er toe kan brengen een pact te sluiten met de duivel - of we nu artiest zijn, gecultiveerd intellectueel of jan met de pet. (...) Indrukwekkend.”
LE MONDE, 27.09.07

“Een ogenschijnlijk eenvoudig, maar totaal doordringend en briljant theaterstuk, dat diep in de Europese cultuur en geschiedenis graaft, door een adembenemend mooie uitvoering van Schubert-liederen te onderbreken met een waarlijk schokkende weergave van het kwaad in zijn meest banale vorm.”
THE SCOTSMAN, 26.07.08

“Zelden heeft de samenwerking tussen verschillende kunsten zo'n grote zeggingskracht als resultaat.”
THE HERALD, 22.08.08

“De kracht van Ruhe ligt in het feit dat de toeschouwer begrip krijgt voor de spelers, en dus voor de SS'ers die zij vertolken. (...) Door het ogenschijnlijk authentieke spel van de acteurs is Ruhe een bekentenisvoorstelling. Als aan het slot een moderne bewerking van Ruhe klinkt door componist Annelies Van Parys, hebben muziek en tekst de toeschouwer indringend veranderd: goed en kwaad zijn niet langer vaststaande begrippen.”
NRC HANDELSBLAD, 04.09.07